

RIJEČ NA POČETKU

Studije sabrane u ovoj knjizi nastajale su kroz proteklih dvadesetak godina. Neke od njih se ovdje prvi put objavljuju, dok su druge bile ranije tiskane na engleskom ili njemačkom jeziku. Prvi dio zbirke obuhvaća tekstove o glazbenoj povijesti Zagreba i Zadra do kraja prve polovice 19. stoljeća, dok devet eseja u drugom dijelu sagledavaju glazbeni život Zagreba od donošenja listopadske diplome 1860. do imenovanja Károlyja (Dragutina) Khuen-Héderváryja hrvatskim banom 1883. godine. Zajednička nit tekstovima je analiza uvjetovanosti glazbenog života političkom situacijom, njenog utjecaja na odabir programa koncerata, skladanje i popularnost određenih glazbenih formi ili sadržaja opernih libreta. Političke su prilike usmjeravale sadržaje spontanih glazbenih manifestacija na trgovima i u parkovima, ili određivale materijalne prinose kojima su hrvatski sabor i vlada podupirale zemaljske glazbene institucije i društva. Gledajući s današnje distance, doima se kao da je glazbeni život grada šezdesetih i sedamdesetih godina 19. stoljeća bio u potpunosti određen političkom situacijom.

Najopsežniju djelatnost u Zagrebu su imali Hrvatsko pjevačko društvo »Kolo« i Narodni zemaljski glazbeni zavod. Njihove aktivnosti i programe je određivala socijalna struktura članova. Imajući visokostručne osobe u svojem ravnateljstvu i članstvu, te najbolje glazbenike u

gradu među učiteljima na svojoj školi, Glazbeni zavod je u kreiranju učevnih osnova i koncertnih programa uvijek stavljao naglasak na estetsko vrednovanje skladbi, a manje na nacionalnu pripadnost skladatelja. S druge strane je stajalo »Kolo« čije se članstvo, dolazeći iz srednjeg građanskog sloja, zanimalo za promoviranje domovinske svijesti kroz nacionalnu glazbu, iako pri tome nije uvijek bilo jasno da li takvom glazbom treba smatrati skladbe utemeljene na motivici narodnih napjeva ili je dovoljno tek da djelo sklada domaći skladatelj. Ostala pjevačka društva su okupljala članove na osnovi profesionalne pripadnosti (društvo studenata, radničko i obrtničko društvo, tipografsko društvo, trgovačko društvo), nacionalne pripadnosti (pronjemačka Liedertafel, Amicicija), ili vjerske pripadnosti (društvo bogoslova, židovsko društvo, Crkveno glazbeno društvo). Zbog takve ograničene baze članstva u relativno maloj sredini, nijedno od ovih društava nije uspjelo održati aktivnosti kroz duži period. Politički su se programi odražavali čak i u rasporedima koncerata koje su u Zagrebu priređivali strani glazbenici, koji su nadajući se boljem prijemu kod publike često programe dopunjavali varijacijama na hrvatske narodne napjeve ili ilirske budnice. U posljednjem poglavlju knjige, prvi put se analiziraju prihodi zagrebačkih glazbenika u ovom razdoblju, te ih se postavlja u odnos s drugim profesijama.

Iako je glazbeni život Zagreba 19. stoljeća jedno od bolje poznatih razdoblja hrvatske glazbene povijesti, ove studije prvi put uspostavljaju direktnu vezu između političkih prilika u zemlji i glazbenog života. U vrijeme kada su građanske slobode i izražavanje nacionalnih osjećaja bili ograničavani, politički angažirana glazba je dobivala na popularnosti. Obrnuto, za vrijeme liberalnih vlada glaz-

beni život se slobodno razvijao i estetski kriteriji su zamjenjivali nacionalne osjećaje.

U srpnju 1999.

Autor